

залучається експерт для проведення експертизи та надання відповідного висновку.

Щодо самої методології проведення експертних досліджень із встановлення моменту виникнення небезпеки для руху транспортного засобу, то із даного питання підготовлено та опубліковано доволі багато як методичного, інформативного та навіть практичного матеріалу, який є складовою авто-технічної експертизи.

На жаль, великий обсяг напрацювань повноцінно не враховує суб'єктивну сторону сприйняття водієм небезпеки для руху. Тому експерти при формулюванні свого висновку використовують термінологію саме «технічної можливості».

Питання встановлення моменту виникнення небезпеки для руху транспортного засобу, на думку автора, необхідно залишати відкритим для обговорення та формування правових позицій щодо суб'єктивного сприйняття безпеки для руху в кожній конкретній справі.

#### *Література*

1. Эйвин Т.П. Вопросы судебной экспертизы. Определение момента возникновения опасности для движения при производстве автотехнической экспертизы. Баку: Аз. НИИСЭ, 1968. № 7.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України в ред. від 17 бер. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Про Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовт. 2001 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>

4. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 10 груд. 2019 р. у справі за № 759/2926/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86435726>

УДК 343.2419(043.2)

**Серенко Н.С.**, головний спеціаліст  
Офісу Генерального прокурора, м. Київ, Україна  
Науковий керівник: Біленчук П.Д., к.ю.н., доцент

### **КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАМІНИ ПОКАРАННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ**

Досягнення цілей виправлення засудженого, попередження вчинення нових злочинів можливе не тільки під час призначення покарання, а й при його заміні. За останні роки в Україні відбулися

зміни у сфері кримінально-правової політики, яка, ґрунтуючись на принципі невідворотності покарання, у той же час характеризується проявом принципів гуманізму й економії заходів кримінально-правового впливу. До одного із таких заходів належить і заміна покарання.

У різний час над дослідженням питань працювали відомі вітчизняні та зарубіжні вчені. Серед них праці Е.Т. Борисова, Д.П. Водяникова, В.П. Герасименко, М.Д. Дурманова, Ю.М. Ємельянова, С.І. Зельдова, І.І. Карпеця, Г.А. Кригера, С.Я. Лихової, О.С. Міхліна, С.В. Сахнюка, В.В. Сташиса, М.О. Стручкова, А.І. Тарханова, Ю.М. Шапченка, С.М. Школи та інших вчених.

Однак слід зазначити, що здебільшого дослідження питань заміни покарання датуються 60-80-ми роками ХХ ст., що обумовлює необхідність переосмислення цих робіт з урахуванням нових світоглядно-філософських і соціально-правових реалій та законодавчих змін.

Викладене вище свідчить, що проблема заміни покарання і визнається однією з важливих, водночас досліджена вона ще недостатньо. Комплексному дослідженню сутності і змісту заміни покарання була здійснена ґрунтовно ХХ століття у монографіях Ю.М. Ткачевського «Замена уголовного наказания в процессе исполнения» (Москва, 1982 р.) і І.А. Тарханова «Замена наказания по советскому уголовному праву» (Казань, 1982 р.). Однак ці роботи виконані на базі кримінального й кримінально-виконавчого законодавства Росії, яке на сьогодні вже втратило чинність. В Україні теж була захищена дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук В.П. Герасименко на тему «Заміна покарання більш м'яким при його відбуванні за кримінальним правом України». Проте зазначена робота стосувалася лише одного з видів інституту заміни покарання. Тому слід визнати, що сучасний стан наукового дослідження юридичної природи й ознак заміни покарання, окремих видів заміни покарання, встановлення критеріїв відмежування заміни покарання від інших правових інститутів (призначення покарання, звільнення від покарання та звільнення від відбування покарання) є недостатнім, що як наслідок викликає на практиці цілий ряд дискусійних питань при розгляді конкретних справ цієї категорії. Викладене вище і обумовило необхідність дослідження даної теми.

В зв'язку з цим мета даного дослідження полягає у формулюванні теоретично обґрунтованих висновків щодо сутності поняття і юридичної природи заміни покарання, передумов, підстав,

порядку і кримінально-правових наслідків заміни покарання, а також розробці пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення чинного кримінального законодавства України у цій сфері та практики його застосування. Відповідно означена мета даного дослідження фактично і визначила виділення ряду концептуальних завдань, основними з яких є: по-перше, дослідити правову природу і на цій основі сформулювати сутнісні ознаки заміни покарання, визначити її поняття та види; по-друге, встановити критерії відмежування заміни покарання від суміжних правових інститутів і правових норм; по-третє, сформулювати сутнісні ознаки поняття заміни покарання; по-четверте, виділити характерні ознаки та розглянути основні види такої заміни; по-п'яте, проаналізувати питання, які пов'язані з передумовами, підставами, порядком і кримінально-правовими наслідками заміни покарання; по-шосте, сформулювати пропозиції щодо вдосконалення Кримінального кодексу України та інших нормативно-правових актів України стосовно застосування заміни покарання.

Виходячи з означеного вище наукова новизна полягає у тому, що проведені аналітичні узагальнення даної праці є одним з перших досліджень інституту заміни покарання за чинним кримінальним законодавством України. У ході проведеного дослідження встановлено ряд правових норм, що у своїй сукупності дозволяють усвідомити сутність змісту поняття «заміни покарання» як самостійного правового інституту. Під час аналізу сукупності зазначених правових норм, що передбачають заміну покарання, автор дійшов до висновку, що така заміна у часі можлива як до фактичного набуття законної сили обвинувальним вироком суду, так і в стадії виконання обвинувального вироку (1, с. 3-4). І як наслідок, заміна покарання може знаходити своє процесуальне закріплення як у самому обвинувальному вироку суду, так і в ухвалі суду, що виносяться в порядку виконання такого вироку.

Вважаємо, що найбільший науковий і практичний інтерес даного дослідження представляє класифікація правових норм, що передбачають заміну покарання, за підставами їх застосування, тобто за юридичними фактами, з якими закон пов'язує можливість і пояснює необхідність заміни такого покарання. На наш погляд доцільно зробити висновок про те, що правові норми, які передбачають заміну покарання, незважаючи на різницю між ними в підставах і стадіях свого застосування, характеризуються певною єдністю соціально-правового призначення, галузевою належністю та спрямованістю на регулювання однорідних суспільних відносин. Тому очевидно, що і сукупність цих правових норм може бути

визнана самотійним інститутом кримінального права-інститутом заміни покарання, який в теоретичному плані цілком обґрунтовано претендує на виділення його з інститутів призначення покарання та звільнення від його відбування.

На завершення слід зазначити, що «В умовах переходу до правової держави та гуманного ставлення до осіб, винних у вчиненні злочину, а також для подальшого приведення норм і стандартів внутрішньої політики у сфері кримінальних покарань у відповідність з нормами міжнародного права на окрему увагу заслуговують питання підвищення ефективності процесу виконання-відбування покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи від суспільства» [2, с. 57].

#### *Література*

1. Макаренко А.С. Суддівський розсуд при призначенні покарання в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2012. 20 с.

2. Мозгова В., Чернега Ю. Прокурорський нагляд за додержанням покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. *Вісн. прокуратури*. 2014. № 6. С. 56-62.

УДК 343.533(477)(043.2)

**Станкевич Ю.В.**, аспірант,  
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

### **ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ТРАНСПОРТНІЙ СФЕРІ**

Наразі як на правозастосовчому рівні, так і серед наукової спільноти активно розробляється правова проблематика у сфері відшкодування заподіяної шкоди внаслідок вчинення кримінальних правопорушень, що посягають на інтелектуальну власність у транспортній галузі, з метою визначення балансу суспільного інтересу та приватно-правового інтересу при реалізації механізму кримінально-правової відповідальності.

Одним із найважливіших аспектів у такому процесі є кримінально-правова охорона прав у інтелектуальній сфері в галузі транспортних правовідносин, у тому числі захист результатів інтелектуальної діяльності особи, їх зовнішнього символічного відображення.

Попри це, сприйняття суб'єктами правовідносин обсягу та ефективності охорони прав інтелектуальної власності не лише